

ДРАГОЉУБ М. ПАВЛОВИЋ

**ДРАГАЧЕВСКЕ БИОГРАФИЈЕ:
НОВАЧИЋ ИЗ ГОРАЧИЋА — ХАЈДУК И БИМБАША**

ДРАГОЉУБ М. ПАВЛОВИЋ
YU 32000 Чачак
Топличка 9

UDK 949.711
„18“:929

Крајем XVIII и почетком XIX века, у време турске управе у Србији, Драгачево је припадало пожешкој нахији, чије се седиште налазило у Пожеги или Чачку.

Јужно од планине Јелице, на простору према Моравици и Западној Морави, налазило се 36 драгачевских села и заселака, а међу њима и Горачићи. Источно од Горачића су Губеревци, јужно Живица, југозападно село Гуча, западно Рогача и Граб, а на северу, иза планине Јелице, Атеница, Трнава, Виљуша, Жежевица и Бањица.

Пре првог српског устанка Горачићи, као и друга драгачевска села, нису били густо настањени. Уз српско становништво, ту је живео и понеки Турчин, углавном представник власти.

О прошлости Горачића нема довољно писаних извора, нити других поузданијих података. Штета је што ни истраживачи Драгачева почетком XX века, др Јован Ердељановић и Коста Јовановић, нису обухватили ово насеље. Без тога, остали су карактеристични

топоними, али и памћење народа, који сведоче о људском присуству на овом простору у прошлости.

У новије време, међутим, бавећи се проучавањем прошлости Драгачева, Милисав Д. Протић Гучанин (у књизи „Драгачево и његови славни синови“, Ниш, 1940) и касније стручњаци Народног музеја у Чачку евидентирали су у Горачићима неке археолошке локалитете и пронашли поједине остатке прошлости (посуде са римским новцем, средњовековне алатке, црквишта и гробља, куће кровинаре и брвнаре).¹ Седамдесетих година нашег века започело је систематско прикупљање и бележење епитафа са надгробника и крајпуташа. Тако су настале драгоцене збирке Радојка Николића, Радована М. Маринковића и Нике — Николе Стојића. Подаци из њих пружају знанчајна сазнања о прошлости Драгачева, самим тим и Горачића.² Посебно треба истаћи социолошко-етнографски рад Радована М. Маринковића о пореклу данашњег становништва Горачића, који је објављен у Зборнику радова Народног музеја у Чачку.³ Радећи на овом послу, Маринковић је забележио и многа предања и завештања, легенде и друге народне умотворине, који сведоче, на посебан начин, трајање људског живота у овом селу.⁴

Још касније, публикавањем турских катастарских пописа неких подручја западне Србије из XV и XVI века, дошло се до драгоцених сазнања о становништву и положају према турским властима житеља четири насеља на подручју данашњих Горачића: Расовца, Шандре, Горачића и Драгачице. Али, то је већ даља прошлост, небитна за нашу тему.

Према Маринковићевим истраживањима, негде око 1730. године из Херцеговине су се у Горачиће (заселак Расовац) доселила три брата: Петко, Јанаћко (звани Јањо) и Тривун, кога су звали Траш. Досељеник Петко заузео је доста имања на потесу Цамија, па доле према потоку Рајинац и горе према планини Јелици. Јанаћко је прешао преко потока Рајинац и испод стене Врањача засновао породично огњиште. Источно, не тако далеко, ово је учинио и Тривун Траш. (Његови потомци су, нешто касније, напустили потес Врањаче и спустили се јужније у Расовац — према Драгачици).

Није поуздано утврђено из кога су херцеговачког насеља дошла браћа — помињу се Подстијење и Љубиње (у коме и данас има и Трашевића и Јањића). Неки тврде да им је старо презиме Милићевић, како се, на једном сачуваном мисалу, после 1801. године, потписао свештеник Давид.

Потомци досељеника — Петковићи, Јањићи и Трашевићи — су се по доласку у Горачиће брзо „заимали“. За њихову стоку било је доста испаше, а воћњаци су им добро рађали. Уз то, приповедало се да су са собом донели и некакво благо.

Из Петковића и Јањића увек је понеко био свештеник. Петковићи — у црквици подно Градине на планини Јелици, према селу Грабу, а Јањићи — у црквици на самој стени Врањача, чији се темељи познају.⁵

У време њиховог досељавања, у првој половини XVIII века, у селу се налазило неколико турских кућа, претежно поисламљених мештана, али и један хан (касније називан Драшковића ме'ана — по власницима) — на караванском путу који је од Чачка водио према Јавору и Сјеници. Две-три такве куће биле су на потесу Џамија, на коси према потоку који дели Џамију од Врањаче, где се и раније налазила некаква турска богомоља. Са те косе Турци су, из обести, бацали у понор српску децу, па ју је народ прозвао Жалосним крцем.⁶ Остале турске куће биле су распоређене око извора Надинац под Врањачом и на потесу Прогони, око два километра јужније. За ова турска станишта зна се и по надгромним каменовима који су се ту задржали негде до средине XIX века.⁷

Турска управа уопште, посебно у XVII и XVIII веку, услед честих нереда и безвлашћа у Отоманској царевини, била је хаотична и несређена. У таквим условима локална власт није задржала у сваки кут народне слободе, посебно оних који су уредно извршавали обавезе и били лојални према Турцима. Међутим, 1801. године, када су дахије постале господари у Србији, они су „судили и пресуђивали по својој вољи, људе били и убијали, глобили, отимали или узимали као своје и оружје и друго што им се допало... Најпоследње, стану силовати жене и девојке...“⁸

Главне дахије боравиле су у Београду. Имали су, међутим, и своје представнике у варошима (кабадахије), у већим селима (субаше) и на важнијим путевима (ханџије). Сви су они, сходно дахијској тактици, терорисали и глобили народ.

Дахијски органи у Горачићима, колико се памти, били су неки Мехмед-субаша и Зенил, вероватно читлук-сахибија. За њих се прича да су Петра Петровића, званог Пјевалица, када је — носећи мало жита за своју породицу — узнемирио њихове псе, вештали за ноге и тукли до бесвести.⁹ Да би застрашили мештане, дахијски Турци су запалили црквуду на Врањачи, коју је опслуживао свештеник Димитрије Недељковић — Јањић, а потом започели да обнављају бив-

шу џамију на потесу Џамија. Нова богомоља грађена је кулуком. Онога ко је слабије радио или избегавао кулук, Турци су хватали и са Жалосног крша бацили у провалију.

Досељеник Петко Милићевић имао је више синова, али су позната имена само двојице — Давида и Бошка. Давид је био свештеник у црквици на Градини, а Бошко се бавио сточарством и воћарством. Није запамћено име њихове мајке, нити Бошкове супруге, која је родила Новака Бошковића, коме је презиме образовано од очевог имена (по тадашњим обичајима).

Бошкова, односно Новакова, кућа налазила се близу Џамије. То је била брвнара са два улаза, што је уобичајено за градитељство свога времена. Доста великих димензија, она је, уједно, сведочила о богатству овог домаћинства.

Новак Бошковић био је ниског раста, због чега су га звали Новачић. Касније, као хајдук и војвода, биће познат под именом Новачић из Горачића. Био је окретан и сналажљив; никога се није плашио, али ником није ни праштао. Када је постао хајдучки харамбаша, потом и старешина устанички, одликовао се јунаштвом, али и праведним поступцима према својим људима. Немилосрдно је прогонио турске улизице и потајнике.

И пре завођења дахијске управе, Новачић се одметао у хајдуке. Међутим, када би се из „горе зелене“ враћао кући, Турци га нису дирали; знали су да се одметао од њихове власти само онда када би га зло натерало.¹⁰ Међутим, када су дахијски Турци запалили црквицу на Врањачи и почели да подижу џамију на Џамији, Новачић се поново одметнуо у шуму, у планину Јелицу, недалеко од његовог дома. Придружило му се неколики људи из Горачића и околних села. Они су све оно што би по дану било подигнуто на турској богомољи у току ноћи рушили претходно растеравши чуваре.¹¹ И поред готово свакодневних потера, Турци нису успевали да му уђу у траг.

Није познато ко се све налазио у његовој хајдучкој дружини. Предања помињу неког Спасоја из Горачића и свештеника Димитрија Недељковића — Јањића, чију су црквицу Турци запалили. Кажу да су неки од њих у сукобу са Турцима изгинули код чесме Ковчет на караванском путу који је из Чачка водио према Старом Влаху. Тај малени потес народ и данас назива Хајдучки гробови.

У време док је Новачић хајдуковао, у Горачићима је кнезовало неколико људи: Илија Поповић, Богић Богићевић и Аврам Зимоњић („Аврамчић Бурунтија“). Заједно са Турцима, они су организовали потере за Новачићем и његовим хајдуцима. Међутим, Илија Попо-

вић и кнез Богић су све намере Турака дојављивали Новачићу преко свештеника Давида Милићевића. Међутим, Аврамчић Бурунџија играо је двојаку улогу: улагивао се Турцима, али и Новачићу, кога се плашио. Милосав Бодић и Панто Царевић често су Аврамчићу преносили Новачићеве поруке: нека, како зна и уме, штити народ од турског зулума. Иначе, кућу ће му запалити. И, страх је чинио своје.¹²

Новачић је, као хајдучки харамбаша, кажњавао турске силеџије и оне који су им се у Горачићима и другим селима улагивали. Познат је случај неког Рапа Бурунџије, турског доушника. Једном приликом пред први српски устанак, Турци су, наиме, открили српски збег у потоку Рајинац под Врањачом, људе побили, а стоку отерали. Сазнавши да је збег проказао поменути Рапо Бурунџија, Новачић је наредио да буде ухваћен и убијен; место где је ова казна извршена народ и данас назива Рапов гроб.¹³

У таквој владавини терора и глобе, коју су наметнуле дахије, већ 1803. године почело се организовано радити на пружању отпора и протеривању дахијских насилника. У тим припремама видно учешће имале су и постојеће хајдучке дружине, од којих су у Драгачеву најчувеније биле оне које су водили Милић Радовић из Каоне и Новачић из Горачића. Осим дружина, било је у овом делу Србије и људи који су као појединци хајдуковали. Примерице, у Горњем Дубцу хајдук Кара Павле Милинковић, а у Грабу — неки Цикићи.

Осећајући да се припрема буна против њих, дахије су решиле да изненада посеку српске кнезове и виђеније људе по селима. Међутим, овај потез дахија само је убрзао устанак. И заиста, 14. фебруара 1804. године, на тајном збору у Орашцу, одлучено је да „устане раја к'о из земље трава“ и да „сваки свога убије субашу“ — како је певао Филип Вишњић. Већ сутрадан планули су многи ханови по селима, а Турци бежали у вароши и тврђаве. Побуњене Србе нису смели да чекају ни Турци по драгачевским селима, чије су ханове, куле и чардаке, без милости, палили устаници (Граб, Негришори, Тијање, Зеоке, Милатовићи).

После боја за Рудник и Ваљево (до 6. марта 1804. године), Карађорђе и Милан Обреновић настојали су да на оружје подигну и целу југозападну Србију. У том циљу, већ 24. марта на Турке у Чачку напали су Лазар Мутап из Прислонице и Милић Дринчић из Теочина са 250 до 300 устаника. „К њима су пристигли — писао је Л. А. Баталака — и прота Милутин Илић из Гуче и Новачић из Горачића имајући оба до 700 војника.“¹⁴ Битка је трајала цео дан. „Српска војска је надјачала турску и Чачак очистила од Турака.“¹⁵

У пролеће 1805. године Чачак и пожешка нахија били су очишћени од Турака. Почетком јула Турци су истерани и из Карановца (Краљева). Најзад, 2. августа устаничке снаге сломиле су и турски отпор у утврђеном Ужицу. У свим овим борбама учествовала је и драгачевска војска проте Милутина Илића, а под њим је — према казивању Петра Јокића — војевао и Новачић из Горачића.¹⁶

У зиму 1805/6. године на јужној граници пожешке нахије и устаничке Србије, према Старом Влаху, ископани су шанчеви које су чували устаници из читавог Драгачева. У шанцу код села Лисе боравио је Новачић са својим људима. То место и данас сви називају Новачићев шанац.¹⁷

Почетком 1806. године капетан Радич Петровић је са Танаском Рајићем и одредом устаника пошао уз Ибар и продро до Студенице. Уједно је на том простору позивао нове људе да узму устаничко оружје. Милан Обреновић, прота Милутин Илић и Новачић стигли су до Нове Вароши и Вишеграда. Подигли су шанчеве на Катићима и у Деретину.¹⁸ Да је и Новачић био у том походу види се из једног писма од 30. марта 1806. године које су кнез Милић Лучић и поп Никола Костић из Мрсаћа, са студеничког фронта, упутили Новаку Бошковићу — Новачићу из Горачића и Раки Левајцу на положаје испред Нове Вароши.¹⁹

Међутим, турске снаге у Старом Влаху, предвођене Сулејман-пашом Скопљаком, биле су бројније и јаче, па су на Цвети 1806. године на Дежеви код Новог Пазара потукли Србе, којима је командовао Радич Петровић, а потом запалили Студеницу и кренули према ужичкој нахији и Вишеграду. Успут, на Радаљевској градини код Ариља дошло је до борбе између Скопљакове војске и устаника Милоша Обреновића, који је командовао одредом Рудничана и Драгачеваца. У овом боју догинуло је доста Турака, али и не мали број српских устаника, што сведоче и епитафи на споменицима које су открили истраживачи „плаве народне пластике“.²⁰

По одласку Скопљакове војске за Босну, Антоније Пљакић подигао је шанац на Дежеви код Новог Пазара, а Милутин Илић, Новачић Бошковић и Милић Радовић поседну планине од Мучња до Голије.²¹ Међутим, у мају 1806. неки Орд-ага из Сарајева, са око 1.000 војника, дође у Ужице и одатле са ужичким Турцима стигне у драгачевско село Лопаш. Ту се, на Тројице, 21. маја, сукобе са Драгачевцима, међу којима је, са својим људима, био и Новачић. После дводневне битке Турци су потучени и растерани.²² О боју на Лопашу постоји и народна песма, коју су забележили Петар Радо-

вановић (1852) и Милан Ђ. Милићевић (1876. године), а у њој се, поред осталих устаничких старешина, помиње и Новачић.²³

У 1807. години стање у устаничкој Србији било је, иако са мање ратних окршаја, и даље неизвесно. У марту је један одред Турака упао у Ужице и збио се у тврђаву на Ђетињи. После дуже опсаде, на Петровдан, 12. јула, коначно су протерани ови нападачи, чиме је Ужице ослобођено. У току ових борби устаници су ископали и ојачали више шанчева — посебно на Пониквама, у Кремнима, код Таламбаса, на Златибору и на Торнику.²⁴ У шанцу на Пониквама „дежурала“ је војска проте Милутина Илића. Са њима и Новачић из Горачића. Овде је у лето 1807. године дошло до боја са 1.500 Турака, које је предводио неки Ђул-бег.²⁵

После руско-турског примирја, склопљеног у Слобозији у августу, до краја 1807. и у току читаве 1808. године Турци су прећутно мировали на границама Србије.

Међутим, у пролеће 1809. настављен је рат између Русије и Турске. Када су Срби за ово чули, ударили су и они на Турке — на све стране. Карађорђе је са устаницима из рудничке, пожешке и ужичке нахије, уз нешто Шумадинаца, ушао у Стари Влах, заузео Сјеницу и Нову Варош и тај крај очистио од Турака — све до Лима.²⁶ Са Карађорђем су били и Драгачевци — прота Милутин Илић и Новачић из Горачића.²⁷

Нешто касније, када је Карађорђе напао на Нови Пазар, добио је вест о српском поразу 19/31. маја у Каменици код Ниша. Одлазећи са коњицом према Јужној Морави и Делиграду, он је наредио осталој устаничкој војсци из пожешке и ужичке нахије да се повуче на пређашње границе. У том времену, при повлачењу, вођено је више бојева, од којих је посебно општар био онај на планини Кукутници, у атару села Бјелуше. У овом окршају, 12. или 13. јуна 1809. године, према народној песми, учествовао је и Новачић са својим Драгачевцима.²⁸

Следеће, 1810. године Турци су своје главне нападе на југу Србије усмерили према Крушевцу. Границу је од Голије до Јужне Мораве чувала устаничка војска из пожешке нахије. У августу и септембру, на Јасици (четири километра од Крушевца) и у Варваринском пољу устаници су имали жестоке окршаје са војском Хуршид-паше из Ниша. У овим бојевима, поред Руса (који су пристигли), затим војске Лазара Мутапа (Чачани и Рудничани), учествовали су и Драгачевци, од којих су неки и погинули (буљубаша Симо Кнежевић из Властељица, поред осталих).²⁹

На Великој народној скупштини у Београду, у јануару 1811. године, за војводу драгачевског потврђен је и Новак Бошковић — Петковић из Горачића. Тада су добиле дипломе све старе и нове војводе (са знацима њихових права и дужности).

У сачуваној дипломи проте Милутина Илића од 11. јануара 1811. пише оно што су му наредили Карађорђе и Совјет: „С тим ћеш селима [укупно 27] комендирати и рачун за свашта давати а у договору са господаром Новаком и Милићем Радовићем. Свакад ће вам једне заповести долазити а понаособ како за воину тако и за проче (остало) . . .“. Најзад, Прота се обавезује да са „Новаком и Милићем изабере судије за магистрат у Карановцу, уреди мезулане (поште), подгради кошеве и амбаре за десетак и да Карађорђу и Совјету јавља за зло тако и за добро . . .“.³⁰

Већ 20. маја 1811. Карађорђе и Совјет регулишу и војне односе у устаничкој војсци. Према наредби број 608, под командом Милоша Обреновића налазиће се и драгачевске војводе: Ђорђе Протић (син проте Милутина Илића) из Гуче, Новак бимбаша — Новачић из Горачића и Милић Радовић из Каоне.³¹

У току 1811. и 1812. године Карађорђе и Совјет донели су низ одлука, изузетно важних за устаничку Србију. Поред осталог, прописан је и начин продаје и куповине бивших турских непокретних имања и других добара. Продају и издавање тапије вршио је искључиво Совјет, а примљени новац ишао је у касу народну.³² Међутим, неке старешине и утицајни људи „присвајали су себи“ или, пак, „по својој вољи и процени узимали у закуп или куповали“ многе њиве, ливаде, забране, воденице и ваљалице, а у варошима механе, дућане, куће и друга добра.³³ Та нова добра превазилазила су потребе појединаца, који су настојали до повећају свој капитал (имања). Примера је више, а Нићифор Нинковић је записао да је идући од Моравице према Јелици и Чачку „дошао у Рогачу у бимбаше Новачића хан“.³⁴ Сузбијајући овакве и сличне злоупотребе власти, Совјет је после 1811. године судио и пресуђивао појединим старешинама. Нису изузети ни Драгачевци.³⁵ Из Карађорђевог протокола види се да се „Совјету шаљу војводе драгачевске Ђока Протић и Новак са наредбом да се испитају и обавежу“ „да поврате све баштине што су од народа одузели а само да задрже своје очевине“. У посебној наредби се види да су обојица лишени старешинства, али, „за пређашње њихове заслуге“, „јесмо их опет у части оставили“, али тако да „буду како Ђока и Новак, тако и Милић Радовић под командом војводе Антонија Пљакића и ништа без његовог знања да не изврше“. Најзад,

Протићу, Новачићу и Радовићу је наређено да скупе по 300 „добрих војника“ и да иду у Београд „да чувају стражу на смену по месец дана“.³⁶

У мају 1812. године потписан је у Букурешту мир између Русије и Турске. Његова VIII тачка односила се и на Србију. По њој, Срби су „имали“ да предају Турцима сва утврђена места, а Порта се обавезала да им да амнестију за све што се дотле, устанком, догодило; о свему осталом „Порта ће се договорити са српским народом“.³⁷

Прву вест о овом миру устаници су добили од Хуршид-паше нишког, који је захтевао да му се предају Београд и остали градови. Карађорђе је преговарао и погађао се са Турцима, али је, у исто време, мобилисао људство и држао га у граничним шанчевима и утврђењима. Од Руса је тражио детаљнија обавештења о свему што је, у Букурешту, стварно договорено.

Све ово трајало је до средине 1813. године.

Већ у јуну те године турска војска из Босне, Видина и Ниша била је спремна, пошто се прикупила, за покрет и удар на Србију. Карађорђе је 3. јула позвао Србе под оружје, а већ до 12. јула устаничка војска окупила се на границама према Турцима.

Средином јула турска нишка војска започела је ратне операције против Србије — према Делиграду.³⁸ Ту се налазило девет утврђених шанчева, од којих их је на десној обали Јужне Мораве било шест или седам, а остали су утврђени на левој обали реке — Топољак и Љубеш. У шанчевима на десној обали, поред осталих, налазили су се Гружани и Рудничани, а на левој — војска Антонија Пљакића.³⁹ Турци су започели даноноћне јурише на Делиград, али је посада пуне три седмице одолевала. У таквој ситуацији, крајем јула, у помоћ опкољеним српским устаницима на Делиграду стигли су, са својом војском, Лазар Мутап, Арсеније Лома, Милић Дринчић, Јован Курсула и Новачић. Када су схватили да не могу освојити Делиград, Турци су одлучили да га држе у опсади, а да са главнином своје војске обиђу ове шанчеве и да се низ Мораву упуте према Дунаву и Београду. Осетивши ову намеру, „Срби за ноћ на вису Пландиште до села Мозгова подигну и запоседну нови шанац, како би запречили Турцима обилажење Делиграда. У овај шанац ушли су војници драгачевског војводе Новачића и капетана Димитрија Парезана из крагујевачке нахије. Међутим, већ сутрадан у зору, у другој половини августа 1813. Турци нападну на Пландиште и после крваве борбе протерају Србе из Шанца. У том покољу изгинули су и Новачић и

капетан Парезан са већим бројем војника, а ту је тешко рањен и Јован Курсула“.⁴⁰

У историјској литератури постоји више верзија о овом догађају. Тако је Петар Радовановић 1852. године записао да је на Новачића ударио Серезлија (бег од Сереза). Устаници су „мало шанца са 400 војника имали и где су стражу од Турака чували. Овде погине 70 Срба и војвода Новачић, а Курсула са 17 рана жив дође Делиграду.“⁴¹ Милан Ђ. Милићевић писао је: „У једном нападању на шанац близу Мозгова, где се десио случајно Јован Курсула, побегне му сеиз и одведе бедевију, те се он борио на другом коњу и са 15 рана стигне у главни логор... У овом шанцу био је и војвода Новачић из Горачића“.⁴² Милићевић у „Поменику“ наводи да су у зору на Преображење (19. августа по новом календару) „Турци ударили страшном силом“, да су се Срби бранили јуначки, али „Турци шанац освоје“.⁴³ Генерал Јован Мишковић помиње сведочење учесника Павла Марковића из Вујетинаца: „Око Пантелијевдана (9. августа по новом календару) Турци нападну жестоко на шанац војводе Новачића. Овај шанац је тек те ноћи грађен био и још не беше довршен. Тога дана беше дошао на разговор у овај шанац Новачићу и Парезану Јован Курсула из Цветака који једва жив издре са 17 рана а прва двојица погинуше.“⁴⁴

О драматици тог догађаја говоре и народна предања. Тако је Владимир Тошић из Мрчајеваца записао оно што је чуо у Цветкама: да је Курсула са својим сеизом, иначе сестрићем, Љубисавом Радовљевевићем Туљом, отишао из свога шанца код Новачића и Парезана да су на тај шанац Турци изненада напали, да је Курсула појурио да се „дочека своје бедевије“, али му је сеиз „некуд избегао“, па је на 17 места „смртно обрађен“.⁴⁵

На једном споменику у Горачићима, подигнутом 1911. године, пише и ово: „Овде почива Петар Јоксимовић житељ села Горачића који је ратовао са Карађорђем у првом устанку 1804 и у свима ратовима учествовао све до 1813 г. када је... из шанца на Делиграду близу Алексинца искочио и кроз турски ланац пробио...“⁴⁶

У Горачићима се памти да је преживеле Драгачевце са Делиграда, израђављене, кућама вратио Петар Петковић.⁴⁷

Војводи Новачићу не зна се гроб. Нигде му нема ни споменика. На Петковића гробљу до скоро је (не)времену пркосио пешчар, на коме је писало: „Богосав Петковић, син бившег војводе Новака“.⁴⁸

Ипак, Новак Бошковић — Петковић, познатији по имену Новачић из Горачића, хајдучки харамбаша, устанички војвода и бим-

ДРАГАЧЕВСКЕ БИОГРАФИЈЕ: НОВАЧИЋ ИЗ ГОРАЧИЋА — ХАЈДУК И ВИМБАЦА

баша, остао је да живи у свести народа, не само потомака. Око његовог имена испредене су и легенде, попут оне да се једног дана, у лето 1813. године, над планину Јелицу наднела страшна олуја, која је разносила чобанске колибе и чупала дрвеће; три дана и четири ноћи падала је киша, а када је престала, стигао је један ратник из рода Петковића и јавио да је војвода Новачић јуначки погинуо.⁴⁹

Примљено 6. VI 1939.

НАПОМЕНЕ

1. Душанка Ранковић и Милена Икодиновић у Зборнику радова Народ-
ног музеја, Чачак, 1977, стр. 177—194.
2. Радојко Николић, „Камена књига предака“, Београд, 1979, и Никола
Стојић, „Драгачевски епитафи“, Чачак, 1986.
3. Радован М. Маринковић, „Становништво Горачића“, Зборник радова
Народног музеја, Чачак, 1977.
4. Радован М. Маринковић, „Јеличке легенде“, Чачак, 1977.
5. Казивање Драгутина Јањића из Горачића Радовану М. Маринковићу
(записано 1960. године).
6. Казивање Рада Петковића из Горачића Радовану М. Маринковићу (1963).
7. Радован М. Маринковић, Извори за хронику Горачића, рукопис код
аутора.
8. Вук Караџић, „Прва година српског воевања на даије“, Сабрана дела,
VIII, Београд, 1969, стр. 326.
9. Казивање Илије Главоњића из Горачића Радовану М. Маринковићу
(1981).
10. Казивања Рада Петковића из Горачића Радовану М. Маринковићу
(1963).
11. Исто.
12. Као под 9 и 10.
13. Као под 4, стр. 54.
14. Ј. А. Баталака, „Историја српског устанка“, I, 1898, стр. 88—89.
15. Миленко Вучићевић, „Караџорђе“, II, Београд, 1912, стр. 51.
16. „Казивања о српском устанку 1804“, приредила Драгана Самарџић,
Београд, 1980, стр. 230.
17. Милисав Д. Протић Гучанин, „Драгачево и његови славни синови“,
Ниш, 1940, стр. 91.
18. Као под 15, стр. 357.
19. „Први српски устанак, акта и писма“, I (1804—1808), у редакцији Ра-
дослава Перовића, 1977, стр. 172—173.
20. Радојко Николић, н. д, стр. 107—108.
21. „Казивања о српском устанку 1804“, стр. 258.
22. Као под 15, стр. 375—376.
23. Милан Б. Милићевић, „Кнежевина Србија“, II, Београд, 1876, стр. 674.
24. Као под 15, стр. 508.
25. Као под 23, I, стр. 609.
26. Вук Караџић, „Историјски списи“, Сабрана дела, II, Београд, 1969,
стр. 69.
27. „Казивање Буре Милутиновића Црногорца 1841“, „Наша прошлост“,
IV—V, Краљево, 1971.
28. Вук Караџић, „Српске народне пјесме“, IV, стр. 206.
29. Као под 16, стр. 301.
30. Милан Б. Милићевић, „Поменик“, Београд, 1888, стр. 116—117.
31. Документ у збирци Мите Петровића у Архиву Србије.
32. Душан Перовић, „Из историје првог српског устанка“, Београд, 1979,
стр. 88.
33. Као под 14, стр. 254—255.
34. Нићифор Нинковић, „Жизниописанија моја 1807—1842“, Београд, 1972.
35. Др Драгослав Јанковић, „Правитељствујушчи совјет“, „Историјски
гласник“, 1—2, Београд, 1954, стр. 67.
36. „Караџорђев деловодни протокол од 21. маја 1812. до 5. августа 1813“,
Београд, 1848.
37. Др Алекса Ивић, „Из доба Караџорђа и сина му кнеза Александра“,
Београд, 1984, стр. 51.
38. Исти, „Катастрофа Србије 1813“, „Нови живот“, V, к. XVIII, Бео-
град, 1924.

39. Јован Мишковић, „Географско-историјске слике“, „Годишњица Николе Чушића“, Београд, 1901, стр. 104, 134.
40. Као под 38.
41. Петар Радовановић, „Војне Срба с Турцима“, Београд, 1852, стр. 56.
42. Као под 23, стр. 796, 801.
43. Као под 30, стр. 513.
44. Као под 39, стр. 104, 134.
45. Владимир Тошић, „Мрчајевци и околина“, Мрчајевци, 1978, стр. 329, 333.
46. Радојко Николић, н. д, стр. 109.
47. Казивања Рада Петковића Радовану М. Маринковићу (1982).
48. Као под 46, стр. 111.
49. Казивање Илије Ракићевића, земљорадника из Губереваца, Радовану М. Маринковићу, „Чачански глас“, Чачак, 15. септембар 1978.

BIOGRAPHIES DU DRAGAČEVO:
NOVAČIĆ DE GORAČIĆI — HAÏDOUÓUE ET COMMANDANT

Quoique héros légendaire, glorifié par des chants populaires, Novak-Bošković-Petković, chef de haïdouks et voïvode de Karageorges, n'est guère mentionné dans les documents historiques. Il devait son surnom de Novačić (petit Novak) à sa taille courte, alors que c'est son courage qui lui valut le grade de commandant et le titre de voïvode. En opposant une résistance héroïque aux Turcs dans la tranchée de Mozgovo, près de Deligrad, le voïvode Novačić tomba en 1813, mais on ne sait pas où il fut enseveli...

L'auteur du présent texte donne une courte biographie du voïvode Novačić (incomplète, faute de sources), en mettant l'accent sur le rôle, que celui-ci joua au cours de la lutte contre les Turcs dans son pays natal, le village de Goračići et dans la région de Dragačevo (Serbie occidentale) à la veille de la Première insurrection serbe et en signalant les exploits que Novačić accomplit pendant les guerres soutenues sous Karageorges.

Dragoljub M. Pavlović